

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันว่า อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวสามารถนำรายได้เข้าประเทศได้จำนวนมาก ทั้งนี้เพราะประเทศไทยประกอบด้วยแหล่งท่องเที่ยวที่ดึงดูดความสนใจหลายแห่งในภาคต่าง ๆ ของประเทศ จังหวัดภูเก็ตนับได้ว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญแห่งหนึ่งของประเทศ จึงได้มีการกำหนดไว้ในแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางของการท่องเที่ยวด้านชายฝั่งทะเลตะวันตกทางภาคใต้ของประเทศไทย เพราะภูเก็ตเป็นจังหวัดที่ค่อนข้างจะมีความสมบูรณ์เทียบพร้อมในด้านสิ่งแวดล้อมความสะอาด และสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

จากการศึกษาของหน่วยวิจัยธุรกิจ คณะพาณิชย์ศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้ทำการประมาณแนวโน้มของนักท่องเที่ยวในภูเก็ต โดยอาศัยข้อมูลในอดีตที่มีค่อนข้างจำกัด ร่วมกับข้อมูลจากโครงการศึกษาค้นคว้าและแหล่งท่องเที่ยวในประเทศไทยของสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย พบว่า จำนวนนักท่องเที่ยวที่ไปเยือนภูเก็ตในช่วงปี พ.ศ. 2525-2528 โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศในช่วงระยะเวลา 4 ปี เพิ่มขึ้นมากและเห็นได้ชัดในปี พ.ศ. 2528 แม้ว่าอัตราการเพิ่มมีเพียงร้อยละ 8 แต่เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่าภูเก็ตเป็นสถานที่ท่องเที่ยว ซึ่งมีแนวโน้มการขยายตัวและเติบโตในธุรกิจการท่องเที่ยวค่อนข้างสูง

ในอีกมุมหนึ่งของการท่องเที่ยว นำมาซึ่งปัญหาและผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสภาพทางกายภาพ ไม่ว่าจะเป็นหาดป่าตอง กะตะ กะรน หรือแม้แต่ในตัวอำเภอเมืองจังหวัดภูเก็ต การเกิดขึ้นของสิ่งเหล่านี้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกำลังหาวิธีแก้ปัญหาและต้องวางแผนเพื่อรองรับการขยายตัว

ภูเก็คนั้นมีความสวยงามตามธรรมชาติของท้องทะเลเป็นจุดเด่น ชายฝั่งด้านตะวันตกซึ่งมีความได้เปรียบฝั่งทะเลด้านตะวันออกซึ่งเป็นดินเลนและป่าชายเลน โดยชายฝั่งด้านตะวันตกมีหาดทรายที่สวยงามหลายแห่ง เช่น หาดไม้ขาว หาดโนayang หาดสุรินทร์ หาดป่าตอง หาดกะรน หาดกะตะ และหาดราไวย์ การใช้ที่ดินเพื่อทำธุรกิจการท่องเที่ยวส่วนใหญ่จึงอยู่ในฝั่ง

ทะเลด้านนี้ แต่เนื่องจากการคมนาคมขนส่งระหว่างชุมชนบริเวณชายฝั่งทะเลด้านนี้ไม่สะดวกและไม่มีถนนเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงามอีกหลายแห่ง กรมทางหลวงแผ่นดิน จึงได้วางแผนพัฒนาทางหลวงรอบเกาะภูเก็ตด้านตะวันตก จากแหลมไม้พายังถึงหาดราไวย์ รวมระยะทางทั้งสิ้น 41 กิโลเมตร ถนนสายนี้จะเพิ่มความสะดวก การเข้าถึงและลดระยะทางเดิมลงไปได้มาก ประมาณว่าระยะการเดินทางจะลดลง 1 ใน 3 ของเส้นทางเดิม

การเข้าถึงพื้นที่ชายฝั่งทะเลชั้นนอกในท่ามกลางการขยายตัวของการท่องเที่ยวเช่นนี้ไม่เป็นที่น่าสงสัยเลยว่าจะนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงอย่างขนานใหญ่ของสภาพโดยทั่ว ๆ ไป ในทุก ๆ ด้าน เพื่อสนองตอบการท่องเที่ยว

ด้วยสาเหตุดังกล่าว จึงเป็นการสมควรอย่างยิ่งที่พื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันตกจะต้องได้รับการเอาใจใส่ วางแผนพัฒนาในด้านต่าง ๆ ที่เหมาะสม เพื่อรองรับหรือชักจูงให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเป็นไปในทางที่เหมาะสมที่สุด ซึ่งการวางแผนการใช้ที่ดินในพื้นที่ชายฝั่งทะเลด้านตะวันตก และกำหนดแนวทางการใช้ที่ดิน คือ มาตรการที่สำคัญอันจะนำไปสู่การเติบโตทางเศรษฐกิจและสังคมของพื้นที่ดังกล่าว ส่งผลถึงระดับจังหวัดภูมิภาคและประเทศโดยส่วนรวมต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไป พัฒนาการ และแนวโน้มของการท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นอยู่ในปัจจุบันของจังหวัดภูเก็ต
2. เพื่อศึกษาสภาพปัญหา แยกแยะผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อสภาพแวดล้อมทางกายภาพทั้งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติและมนุษย์สร้างขึ้น
3. เพื่อกำหนดนโยบาย เป้าหมาย และวัตถุประสงค์ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวหลักของจังหวัดภูเก็ต
4. เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวหลัก ของจังหวัดภูเก็ต

1.3 สมมุติฐานการศึกษา

1. การท่องเที่ยวของจังหวัดภูเก็ตได้ขยายตัวอย่างรวดเร็ว ธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวได้ถูกคาดการณ์ว่าจะมีการขยายตัว ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งไม่อาจหลีกเลี่ยงได้
2. เมื่อมีการแข่งขันด้านการลงทุนเพื่อประกอบธุรกิจด้านการท่องเที่ยว กลยทศหลากหลายวิธีจะถูกนำมาใช้ ซึ่งก่อให้เกิดการใช้ที่ดินอย่างไม่มีระบบแบบแผน วัฒนธรรมท้องถิ่น วิถีชีวิต สังคมเดิมที่มีคุณค่า จะถูกเปลี่ยนแปลง ชาติการอนุรักษ์
3. สภาพทางธรรมชาติบนบก ในน้ำ จะถูกทำลายและคัดแปลงเปลี่ยนรูปไปโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์
4. สาธารณูปโภค สาธารณูปการ จะขาดแคลนไม่เพียงพอกับความต้องการ
5. เพื่อแก้ไขปัญหาปัจจุบันและหลีกเลี่ยงการเกิดปัญหาในอนาคต จึงต้องมีการควบคุม กำหนดมาตรการ และเสนอแนะแนวทางการใช้ประโยชน์ที่ดินให้มีประสิทธิภาพสูงสุด

1.4 ขอบเขตการศึกษา

1.4.1 ขอบเขตที่เป็นเนื้อหาการศึกษา

- ก. ระดับจังหวัดและอนุภาคทำการศึกษาสภาพทั่วไปของจังหวัดภูเก็ต สรุปรวบรวมข้อมูลทางธุรกิจท่องเที่ยวของจังหวัดภูเก็ต
- ข. ระดับชุมชน ทำการศึกษาเรื่องต่าง ๆ ดังนี้
  - 1) พัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดภูเก็ตในอดีตจนถึงปัจจุบัน โดยแบ่งเป็นยุค
    - 1.1 ยุคดั้งเดิม (ก่อนปี พ.ศ.2517)
    - 1.2 ยุคส่งเสริมการท่องเที่ยว (ปี พ.ศ.2518-2527)
    - 1.3 ยุคปัจจุบัน (ตั้งแต่ปี พ.ศ.2528 เป็นต้นมา)
  - 2) สภาพการใช้ที่ดินปัจจุบันและปัญหาการใช้ที่ดินตามยุทธศาสตร์ ชาติการวางแผน
  - 3) แนวโน้มและทิศทางการขยายตัวการใช้ที่ดินเพื่อการท่องเที่ยว

4) หาคักยภาพพื้นที่และเสนอแนะรูปแบบการใช้ที่ดินเพื่อการท่องเที่ยว
ในอนาคต

1.4.2 ขอบเขตพื้นที่ศึกษา คือพื้นที่จังหวัดภูเก็ต ปัจจุบันมีพื้นที่ 543.034 ตารางกิโลเมตร เน้นรูปแบบการใช้ที่ดินเพื่อการท่องเที่ยวที่สำคัญ 4 บริเวณ คือ

1. อำเภอเมืองภูเก็ต
2. หาดป่าตอง
3. หาดกะตะ-กะรน
4. หาดราไวย์

1.5 วิธีดำเนินการศึกษา

1.5.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ศึกษา และเรื่องการใช้ที่ดินเพื่อการท่องเที่ยว

1.5.2 เก็บรวบรวมข้อมูล โดยข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วย

ก. ศึกษานี้ฐาน พัฒนาการการท่องเที่ยวและสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบันของจังหวัดภูเก็ต จากข้อมูลทุติยภูมิ หน่วยงานต่าง ๆ และจากการสำรวจแล้วนำมาวิเคราะห์และอธิบาย

ข. ศึกษาผลกระทบทางกายภาพของการท่องเที่ยวที่มีต่อพื้นที่ โดยอาศัยการศึกษาสำรวจวิเคราะห์พื้นที่ที่ได้รับผลกระทบ ไม่ว่าจะเป็นในตัวอำเภอเมือง หาดป่าตอง หาดกะตะ-กะรน และหาดราไวย์ ตามขั้นตอนดังนี้

1. จากความหลากหลายของนักท่องเที่ยว ของการลงทุน และอาคารกับกายภาพที่เกิดขึ้น รูปแบบการใช้ที่ดิน อันเกิดจากการท่องเที่ยวจะได้รับการกำหนดขึ้นโดยใช้หลักเกณฑ์ (CRITERIA) ที่เหมาะสม

2. ศึกษารูปแบบ (PATTERN) แต่ละอย่าง ประเมินค่าทางผังเมืองเพื่อป้องกัน ปรับปรุง พื้นฟู และแก้ไขปัญหา

ขบวนการศึกษาทั้งข้อ 1,2 ใช้วิธีการศึกษาข้อมูลด้านเอกสาร แผนที่ ภาพถ่าย ภาพถ่ายทางอากาศ จากการสัมภาษณ์และการสำรวจภาคสนามโดยใช้แหล่งข้อมูลจากสถานที่ต่าง ๆ ดังนี้

1. ห้องสมุดต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยในกรุงเทพมหานคร
2. สำนักงานผังเมือง กระทรวงมหาดไทย
3. การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
4. กรมแผนที่ทหาร
5. สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ
6. สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
7. สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
8. หน่วยพยากรณ์เศรษฐกิจสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
9. สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย
10. กรมโยธาธิการ
11. กรมทางหลวงแผ่นดิน
12. กรมเจ้าท่า
13. กรมพัฒนาที่ดิน
14. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
15. สำนักงานสถิติแห่งชาติ
16. หอวัฒนธรรมภูเก็ต
17. สถาบันการศึกษาในจังหวัดภูเก็ต
18. เทศบาลเมืองภูเก็ต
19. ศาลากลางจังหวัดภูเก็ต
20. หน่วยราชการส่วนภูมิภาคในจังหวัดภูเก็ต
21. กรมทางหลวงภูเก็ต
22. หนังสือพิมพ์ส่วนท้องถิ่น ๔๗๔

1.5.3 จัดระเบียบข้อมูล เป็นการบันทึก ปรับปรุงข้อมูลที่รวบรวมมาได้ จัดระเบียบเพื่อรอการวิเคราะห์

1.5.4 การวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลที่จัดระเบียบมาแล้วมาทำการวิเคราะห์เป็นลุ่ม ๆ โดยหลักวิชาการทางสถิติและหลักวิชาการทางผังเมือง เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์และอิทธิพลต่อการใช้ที่ดิน

1.5.5 การนำเสนอข้อมูล ผลการศึกษาวิเคราะห์ รวมทั้งรูปแบบการใช้ที่ดินและข้อเสนอแนะ กระทำโดยการบรรยาย ข้อมูลตาราง แผนภาพและแผนที่

1.6 ข้อจำกัดการศึกษา

1.6.1 ข้อมูลส่วนมากเป็นข้อมูลจากแหล่งทุติยภูมิ (SECONDARY SOURCES) เพราะผู้ศึกษาไม่สามารถจัดเก็บข้อมูลจากแหล่งปฐมภูมิ (PRIMARY SOURCES) ด้วยตนเองได้ แต่ก็พยายามเลือกใช้ข้อมูลจากหน่วยงานที่เชื่อถือได้ และค่อนข้างถูกต้องเพื่อตรวจสอบกับพื้นที่ได้

1.6.2 ข้อมูลบางส่วนไม่สามารถหามาได้ แม้ว่าจะมีความสำคัญในการวิเคราะห์ เนื่องจากจังหวัดภูเก็ตกำลังให้ความสำคัญของการท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก ในภาวะของการแข่งขันที่ค่อนข้างสูงทำให้มีผลต่อเศรษฐกิจท้องถิ่นมาก ดังนั้น จึงไม่ค่อยได้รับความร่วมมือในการเปิดเผยข้อมูลบางส่วนจากหน่วยงานราชการ หรือเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น เอกชน ที่เกี่ยวข้องหรือมีผลประโยชน์จากงานที่จะนำมาวิเคราะห์

1.6.3 ข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ อาจไม่ตรงกัน ผู้ศึกษายึดถือตามหน่วยงานราชการที่รับผิดชอบในเรื่องนั้น ๆ เป็นหลัก

1.6.4 ข้อมูลบางส่วนไม่สามารถหาได้ คือ ข้อมูลการลงทุนของโครงการ หลักฐานทางที่ดินเกี่ยวกับสิทธิในการถือครอง เหตุผลในการลงทุนโครงการ

1.6.5 ข้อมูลหลักที่แสดงพัฒนาการการท่องเที่ยว ใช้แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญเพียง 4 จุด คือ ตัวอำเภอเมือง หาดป่าตอง หาดกะตะ-กะรน และหาดราไวย์/แหลมพรหมเทพ ซึ่งมีการ

เปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัดในช่วงปีที่ทำการศึกษาและพหุมิติข้อมูล จากการสอบถามผู้รู้จากการสำรวจและงานวิจัยจากหลาย ๆ หน่วยงาน การแปลจากแผนที่และภาพถ่ายทางอากาศประกอบ

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงสภาพทั่วไปของจังหวัดภูเก็ตและพัฒนาการการท่องเที่ยวของจังหวัดภูเก็ต
2. ทำให้ทราบถึงสภาพแวดล้อมทางกายภาพ รูปแบบการใช้ที่ดิน ลักษณะสถาปัตยกรรม ปัญหาและการแก้ไขปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวชายทะเลที่สำคัญของจังหวัดภูเก็ต เช่น หาดป่าตอง หาดกะตะ-กะรน และหาดราไวย์
3. ทำให้ทราบถึงผลกระทบ และอิทธิพลของการท่องเที่ยว ที่มีต่อจังหวัดภูเก็ต โดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวชายทะเลที่สำคัญของจังหวัดภูเก็ต
4. เป็นส่วนหนึ่งของแนวทางในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดภูเก็ต และข้อมูลเบื้องต้นประกอบการวางแผนพัฒนาในด้านต่าง ๆ ของจังหวัดภูเก็ตและพื้นที่เกี่ยวเนื่อง เพื่อสนองความต้องการของประชากรท้องถิ่น และรองรับความเจริญของชุมชน เช่น บริการ สาธารณูปโภคสาธารณูปการ
5. ผลการศึกษาจะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการวางแผนพัฒนาการใช้ที่ดิน เพื่อการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวหลัก จังหวัดภูเก็ต

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย